

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 Oslo
postmottak@hod.dep.no

Oslo, 7. januar 2011

Høringsuttalelse – Stoltenbergutvalget: Rapport om narkotika

Konklusjon

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge støtter i sin helhet de forslagene til tiltak for personer med narkotikaproblemer og avhengighet som fremkommer i Stoltenbergutvalgets rapport om narkotika.

Generelt

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge gir sin høringsuttalelse som den mest representative og landsdekkende organisasjonen innen rusfeltet med 150 medlemsvirksomheter med oppgaver innen hele det brede rusfeltet fra tiltak knyttet til behandling, forebygging, forskning, omsorg og rehabilitering.

Berømmer utvalgets arbeid

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge ønsker å berømme utvalgets arbeid. Rapporten og dens forslag til tiltak går rett til kjernen av dagens narkotikapolitiske utfordringer. Rapporten maktet å få frem viktigheten av en sammenhengende tiltakskjede som kan gi gode muligheter for endring av narkotikapolitikken gjennom holdninger, tiltak og resultater.

Stort behov for ny narkotikapolitikk

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge har gjennom flere år dokumentert og pekt på det store behovet for en ny norsk narkotikapolitikk, som kan etablere og sette i system en troverdig sammenhengende tiltakskjede med kapasitet til å møte den ruspolitiske virkeligheten. Dette var også bakgrunnen for at Fagrådet innen Rusfeltet i Norge utarbeidet Straksplan 2001 for ruspolitisk handling.

De omfattende rusproblemene som var utgangspunkt for Fagrådets Straksplan 2001 har i årene siden ytterligere forsterket seg i et omfang som Stoltenbergutvalget også tydelig redegjør for og har lagt til grunn for sin rapport.

Bra at rapporten bygger på nasjonale og internasjonale erfaringer

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge er glad for at Stoltenbergutvalget valgte å gå bredt ut i innhenting av kunnskap om dagens situasjon, samt erfaringer fra arbeid i ulike miljøer. Rapporten viser at utvalget i sin tilnærming til narkotikasituasjonen i Norge har maktet på en

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

god måte å ta med seg og knytte sammen erfaringer fra et bredt tiltaksregister både nasjonalt og internasjonalt.

Utvalgets brede tilnærming positiv

Når Stoltenbergutvalget valgte å gå utover mandatet utvalget ble gitt, viser dette at utvalget har forstått behovet for en sammenhengende tiltakskjede mer enn løsrevne tiltak som ofte har vært norsk ruspolitikk sine svar på feltets utfordringer. Fagrådet vil med dette sterkt understreke behovet for at tiltakslisten i rapporten ikke blir løsrevet fra den sammenhengen utvalget så tydelig har satt de inn i. Det må sterkt understrekes at det er helheten og sammenhengen mellom tiltakene som kan gi håp om suksess, ikke løsrevne enkelttiltak som norsk ruspolitikk til nå har hatt til dels få resultater og liten suksess med overfor den aktuelle målgruppen av narkotikaavhengige.

Rapporten godt grunnlag for ny Stortingsmelding

Stoltenbergutvalgets rapport og forslag til tiltak er av en slik karakter og med et slikt omfang at den kan, slik Fagrådet ser det, være hovedgrunnlaget for en ny narkotikapolitikk med troverdighet for å kunne møte dagens og morgendagens ruspolitiske utfordringer og virkelighet. Fagrådet vil derfor anbefale at rapporten i sin helhet inngår i regjeringens Stortingsmelding om ruspolitikk som utarbeides i 2011.

MO-sentre i de største byene snarest

De akutte behovene som lenge har vært for mange av de tiltakene utvalget foreslår bør få konsekvenser for det videre arbeidet med å realisere utvalgets forslag. Dette gjelder særlig tiltak som har betydning for grupper av narkotikaavhengige med de største helseskadene og en høy døds-risiko. MO-sentrene er sentralt som tiltak i en slik sammenheng. Fagrådet vil derfor be om at det snarest settes i verk tiltak som kan gi muligheter til å fremskynde arbeidet med å etablere MO-sentre i de største byene uavhengig av fremdriften for stortingsmeldingen om ruspolitikk.

Økonomi må ikke stoppe tiltaksetableringen utvalget foreslår

Forskning har dokumentert at én krone investert av det offentlige i tiltak for rusmiddelavhengige gir minst tre kroner i avkastning tilbake til samfunnet. Slik Fagrådet ser det er alle tiltakene som foreslås av en slik karakter at de i en sammenhengende tiltakskjede vil gi ytterligere avkastning enn tre kroner pr. krone og i tillegg skape gode endringsprosesser til en ny livskvalitet med gode veier ut av avhengighet og rusproblemer gjennom forebygging, behandling, oppfølging og gode sosiale prosesser for den enkelte og samfunnet som helhet.

Nasjonalt MO-senter kontor

Oppbygging av MO-sentre over hele landet krever nasjonal koordinering, kvalitetssikring og styring for å kunne få de effektene og likeverdige mulighetene som forslaget til MO-sentrenes rolle legger opp til. MO-sentrene må slik Fagrådet ser det ha direkte linje til et nasjonalt kontor for MO-sentre for å sikre disse forholdene.

Stopp nedbygging av kompetanse og tiltak innen rusfeltet

Fagrådet vil i tillegg peke på at det i fremtiden vil være behov for å ta med seg all den kompetanse og erfaring som er i dagens rusfelt for å lykkes med en ny narkotikapolitikk, slik

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

det fremkommer i rapporten. Fagrådet vil derfor be om at Helse- og omsorgsdepartementet umiddelbart stopper videre nedbygging av tiltak og kompetansemiljøer innen rusfeltet, enten dette skjer i foretak eller virksomheter som eies av stat eller kommuner, eller ideelle private virksomheter.

Utvalgets forslag

Forebygging.

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge kan inn i en helhetlig tiltakskjede gi sin tilslutning til og har utover det ingen kommentarer til de forslagene til tiltak fra 1 - 8 som foreligger under Forebygging.

Behandling og oppfølging.

Mottaks og oppfølgingssentre.

9. Etablere mottaks- og oppfølgingssentre over hele landet (MO-sentre).

Slik Fagrådet innen Rusfeltet i Norge ser det kan den landsdekkende etableringen av MO-sentre med de forslagene til innhold, bemanning, ressurser og fullmakter som foreligger bli en bærebjelke i en ny og troverdig norsk narkotikapolitikk.

Fagrådet vil sterkt få understreke at MO-sentre med den oppbygging og organisering som foreslåes kunne gi særlig god omsorg og behandling gjennom sammenhengende tjenester til de mest utsatte gruppene av narkotika-avhengige. Sentrene kan dermed fylle et tomrom, som særlig og i alt for mange sammenhenger, har rammet ulike grupper av narkotika-avhengige og som har gått på liv og helse løs i et omfang som ingen andre grupper i behov for helse- og oppfølgingstjenester blir utsatt for i dagens samfunn.

Fagrådet ser i tillegg at forslagene til MO-sentrenes fullmakter og muligheter til å kunne dekke den enkelte narkotikaavhengiges behov for tjenester, også kunne føre til en sterkt påkrevd fornying av og kapasitetsøkning innen ulike deler av tiltaks- og hjelpeapparatet. Det blir avgjørende at brukerens behov, slik rapporten understreker, skal stå i fokus i MO-sentrenes arbeid og at ressursene/pengene følger disse behovene frem til tiltak for den enkelte. Slik Fagrådet ser det må dette målet være overordnet i forhold til hvilken organisasjonsmodell og forvaltningsnivå MO-sentrenes skal ha og tilhøre. I det videre arbeidet med utviklingen av MO-sentrenes ser Fagrådet det derfor som avgjørende for suksess at MO-sentrenes rammer og fullmakter sikres på en entydig, likeverdig og varig måte uavhengig av geografisk beliggenhet eller hvilken kommune det blir lokalisert i.

MO-sentrenes må, slik Fagrådet ser det, få mulighet til å kunne dra nytte av godt etablerte fagmiljøer for raskt kunne komme i posisjon for å bli operative.

Fagrådet vil derfor understreke betydningen av at etablering av MO-sentrenes må tilrettelegges slik at det kan skje innenfor dagens rusfelt ved ulike forsterkninger og utbygging av allerede eksisterende rusfaglige miljøer lokalt.

Eksempelvis kan etablerte rusfagsentre og kompetansemiljøer som 24SJU Kirkens bymisjon i Oslo, Sprøyterommet i Oslo og Straxhuset i Bergen kommune, Regionale

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

kompetansesentrene med oppdrag fra Helsedirektoratet i Narvik, Trondheim, Ålesund, Bergen, Stavanger, Skien, Oslo og Hamar, samt store polikliniske miljøer være utgangspunkt for etablering av MO-sentre funksjoner. Utenfor de store byene og ved interkommunale løsninger bør enkeltklinikker og kollektiver kunne være aktuelle miljøer som forsterkes for å kunne påta seg oppgavene som MO-sentre. Etableringen av MO-sentre enten det skjer ved total nyetablering eller inn i eksisterende fagmiljøer og virksomheter må slik Fagrådet ser det, kunne skje utfra rusfaglige vurderinger og dermed uavhengig av om det er kommune, stat eller private ideelle virksomheter innen rusfeltet som får oppgaven som MO-senter. Dette i tråd med Rusreform 2 av 2003.

10. Overføre vurderingsenhetens oppgaver til MO-sentrene.

Fagrådet vil understreke at med de omfattende oppgavene MO-sentrene skal ha når det gjelder sammenhengende tjenester for behandling og oppfølging knyttet til narkotikaavhengige blir det avgjørende at utvalgets forslag om at vurderingsarbeidet for narkotika-avhengige blir lagt til MO-sentrene. Fagrådet ser rettighetsvurdering inn i MO-sentrene som både en kostnadseffektiv og god løsning for å få til de gode pasientforløpene. Fagrådet vil også få peke på at MO-sentrenes øvrige funksjoner lettere vil kunne gi mulighet for den enkelte pasient å foreta en egen henvisning; dvs. den minst byråkratiske veien inn til behandling og oppfølging. For mange pasienter kan veien om fastlege eller sosialtjeneste være for lang. Dagens vurderingsenheter vil kunne fortsette arbeidet med henvisninger til behandling for alkohol avhengighet noe som, slik Fagrådet ser det, også vil kunne bidra til nødvendig utvikling av denne tjenesten og tilhørende behandlingsoppgaver.

11. Åpne egne ungdomsmottak som del av MO-sentrene.

Fagrådet støtter forslaget.

12. Sikre god informasjon og tett kontakt med pårørende.

Fagrådet støtter forslaget.

13. Samle økonomisk og faglig ansvar for mottak, behandling og langsiktig oppfølging på ett forvaltningsnivå.

MO-sentrene er det sentrale tiltaket i forslagslisten fra Stoltenbergutvalget og som sådan samlende og avgjørende for at den sammenhengende tiltakskjeden utvalget foreslår skal kunne både være troverdig og fungere i tråd med intensjonene.

Fagrådet vil understreke behovet for at MO-sentrene må gis muligheter til å bli den troverdige bærebjelke i den nye narkotikapolitikken som det er behov for. I et slikt perspektiv blir sentrenes autonomi, fullmakter, frihetsgrader, de ressursmessige rammene samt finansieringsmodell avgjørende for suksess og resultatoppnåing for den enkelte bruker.

Fagrådet ser at sentrenes mulighet til å utvikle og igangsette tilbud tett opp til den enkelte brukers behov, både der og da samt over tid, ofte vil måtte skje i tett samarbeid med ulike forvaltningsnivåer, og med klare krav til tjenestelevering fra disse. Dette gjelder så vel ulike kommunale etater som statlige regionale- og lokale-helseforetak.

Fagrådet finner at disse forhold vil ha avgjørende innvirkning på sentrenes muligheter for å utvikle og ta faglig ansvar for mottak, behandling og langsiktig oppfølging.

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

Fagrådets tilslutning til etablering av MO-sentrene bygger på at sentrene kan etableres i en ramme som gir mulighet til å ivareta disse forhold. I særlig grad gjelder dette forhold knyttet til den økonomiske finansieringsmodellen for og ansvarslinjene til sentrene.

Norsk ruspolitikk har ofte feilet ved uklare finansieringsmodeller knyttet til dekning av hjelpebehov til denne gruppen og uklare ansvarsforhold knyttet til gjennomføring av tiltak. Særlig har Fagrådet sett at manglende finansieringsordninger over tid og mangel på øremerking av ressurser frem til tiltak har hindret ønsket måloppnåelse og kapasitetsutvikling.

Fagrådet vil i tillegg få peke på at rusfeltet i ti-år har vært forsømt gjennom manglende ressurstilgang i tråd med behovsøkning og i sammenligning med det som har skjedd i andre felt. Fagrådet vil derfor stekt advare mot at det her velges løsninger som ikke har målgruppens behov i fokus eller som tar utenforliggende hensyn som ikke kan forenes med gjennomføringen av de foreliggende forslag til tiltak. Uavhengig av modell for organisering og tilknytning forvaltningsmessig for MO-sentrene må finansieringen være tilstrekkelig til å dekke pasientgruppens behov slik tiltakene må utvikles og i tillegg være øremerket helt frem til autonome sentre.

a) bredt statlig ansvar

MO-sentre som skal gi tilbud i alle kommuner og dermed skal dekke hele landet må ha samme krav til standardisering av tilbud, tjenester, bemanning og ressurser. Sentrene må gis ressurstilgang basert på de samme parametre over hele landet bl.a. i forhold til størrelsen på aktuelle brukergrupper. Slik Fagrådet ser det vil MO-sentrene som skal fungere med likeartede tilbud og muligheter for en utsatt pasientgruppe over hele landet, ha behov for nasjonal styring og faglig oppfølging som kan sikre dette innholdet.

Nasjonalt må det etableres et eget kontor/tjeneste med høy rusfaglig kompetanse og fullmakter til å kunne stå for kvalitetssikring og oppfølging av de lokale MO-sentrene.

Fagrådets er bekymret for den utviklingen som har vært gjennom de senere år hvor nasjonal statlig kompetanse innen rusfaget er blitt mindre tilstedeværende eller organisert inn i sammenhenger som ikke gjør den funksjonell for statlig oppfølging og kvalitetssikring innen rusfeltet. Dette gjelder både ved den utviklingen som har vært i departementsstrukturen og i direktorat. Rusfagmiljøene synes i flere sammenhenger over tid å ha blitt salderingspost når reformer, organisatoriske omlegginger og endring av departementsstrukturer.

MO-sentrene vil måtte stå i mange nybrotts-situasjoner som sikkert vil utfordre både kommunale og statlige forvaltningsorganer så vel lokalt som regionalt. Dvs. de samme forvaltningsorganene som skal påse at det finnes bl.a. tilstrekkelig med tilpassede behandlings- og oppfølgingstjenester, boliger og sosiale tjenester, og i større omfang og med hurtigere levering enn tidligere. MO-sentrene må derfor sikres stor grad av autoritet overfor lokale og regionale organer dersom målsettingene med fokus på brukerens behov og dekning av disse skal kunne oppfylles og bli troverdig. Denne autoriteten må følges opp fra et statlig kontor som har tilstrekkelige fullmakter både i forhold til kommunal så vel som statlige regionale organer.

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

Fagrådet mener at samhandlingsreformens anbefalinger om at kommunene bør gis et større ansvar i forhold til spesialisttjenestene i møte med pasienten ikke bør være til hinder for MO-sentrene kan påta seg all rusbehandling og oppfølging i forhold til narkotikaavhengige. Fagrådet ser at MO-sentrene organisert på denne måten og med beskrevne fullmakter vil gi et bedre og mer målrettet tilbud for denne gruppen enn det som vil kunne bli lokale og regionale tilpasninger utfra Samhandlingsreformen.

Fagrådet vil derfor slutte seg til utvalgets forslag om å etablere MO-sentrene under ett forvaltningsnivå og at dette blir statlig nivå. Fagrådet kan ikke se at MO-sentrene organisert under kommunalt forvaltningsnivå vil kunne gjøre MO-sentrene best mulig operative i forhold til oppgaver, økonomi og autoritet.

b. bredt kommunalt ansvar

Fagrådet kan ikke se at et bredt kommunalt ansvar med forankring i den enkelte kommune for MO-sentrene vil kunne gi de samme mulighetene og nødvendige rammene for det viktige behandlings- og det oppfølgingsarbeid sentrenes skal stå for. Dette i motsetning til et bredt statlig ansvar. Mulighetene for å kunne gi likeartede tilbud over hele landet, noe Fagrådet ser som avgjørende for suksess, vil inn i en kommunal forankring bli sterkt redusert. Kommunene har i en årrekke hatt ansvaret for oppfølging av personer med rusproblemer og avhengighet. Det er store ulikheter nasjonalt for hvordan den enkelte kommune har tatt ansvaret. Særlig har dette rammet personer med narkotikaavhengighet som ofte er blitt glemt i oppfølgingsarbeid, er blitt salderingsposter i budsjett prioriteringer med derav påfølgende skadeutvikling. Et resultat av dette er bl.a. de omfattende utfordringer innen narkotikapolitikken som var bakgrunn for oppnevningen av Stoltenbergutvalget. Fagrådet vil på denne bakgrunn sterkt fraråde at MO-sentrene blir et kommunalt ansvar.

Bolig og aktivitet

14. Gjør en trygg bo-situasjon til en del av behandlingen.

Fagrådet støtter forslaget.

Innsatte med narkotikaproblemer

15. Sikre oppfølging av narkotikaavhengige under og etter fengselsopphold.

Fagrådet støtter forslaget.

Bruk av tvang

16. Harmoniser regelverk for tvang, og utarbeid nasjonale råd eller retningslinjer for tjenestene.

Fagrådet støtter forslaget.

Psykisk helse og rus

17. Sikre tydelig ansvars- og arbeidsdeling mellom psykisk helse- og rusfeltet.

Fagrådet støtter forslaget.

Egenandeler

18. Avvikle egenandeler for behandling av narkotikaavhengighet.

Fagrådet støtter forslaget.

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

faglig samordning av tiltak for mennesker med rusrelaterte problemer

Behandling med legemidler (LAR)

19. Start behandling med medisiner når den enkelte trenger det.

Fagrådet støtter forslaget.

20. Legg behandling og oppfølging til kvalifiserte fagmiljøer i MO-sentrene.

Fagrådet støtter forslaget.

21. Baser behandling på tillit fremfor kontroll; reduser bruken av urinkontroller.

Fagrådet støtter forslaget.

22. Åpne for et tidsbegrenset forsøksprosjekt der behandling med heroin inkluderes i LAR.

Fagrådet støtter forslaget.

Med vennlig hilsen

Fagrådet innen rusfeltet i Norge

Erling Pedersen

Leder

Fagrådet innen Rusfeltet i Norge

Nedre Slottsgate 7, 0157 Oslo
telefon 22 42 44 77
e-post: fagraadet@rusfeltet.no
www.rusfeltet.no
organisasjonsnummer 975 688 623